

УДК 342.951

№ держреєстрації: 0125U001857

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
(ДонДУВС)**

25015, м. Кропивницький, вул. Велика Перспективна, 1
тел. + 38 (097) 907 01 01, + 38 (066) 678 78 80

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор ДонДУВС
доктор юридичних наук, професор

Єгор НАЗИМКО

«23» травня 2025 р.

**ЗВІТ
ПРО НАУКОВО-ДОСЛІДНУ РОБОТУ**

**МИТНА ВАРТІСТЬ ТОВАРІВ ТА МЕТОДИ ЇЇ ВИЗНАЧЕННЯ
(остаточний)**

Керівник НДР
кандидат юридичних наук,
доцент

Сергій ВАСИЛЬЄВ

Результати роботи розглянуто Науковою радою Донецького державного університету внутрішніх справ, протокол від 23.05 2025 р. № 5

2025

СПИСОК АВТОРІВ

Керівник теми

Завідувач кафедри
господарсько-правових
дисциплін та
економічної безпеки
факультету № 4
Донецького державного
університету
внутрішніх справ,
кандидат юридичних
наук, доцент

С.В. Васильєв
(вступ, реферат)

Виконавці:

Доцент кафедри
господарсько-правових
дисциплін та
економічної безпеки
факультету № 4
Донецького державного
університету
внутрішніх справ,
кандидат економічних
наук, доцент

О.П. Гузенко
(змістовна частина звіту,
висновки)

РЕФЕРАТ

Наукова робота складається зі вступу, змістовної частини та висновків. Загальний обсяг наукової роботи становить 16 сторінок, з яких основного тексту – 11 сторінок.

Ключові слова: митний контроль, митна вартість товарів, методи визначення митної вартості товарів, рішення про коригування митної вартості, митна декларація, пост – аудиту митної служби

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, які відбуваються (виникають, змінюються та припиняються) довкола та з приводу визначення, коригування та оскарження митної вартості товарів.

Метою дослідження є вирішення наукового завдання – дослідження проблем, що виникають у процесі вибору методу і числового значення митної вартості та розробка шляхів їх вирішення.

Методологічну основу складають загальнонаукові та спеціальні методи пізнання: формально-логічний і догматичний, порівняльно-правовий, індукції та дедукції, системно-структурний, методи аналізу та синтезу, кількісного і якісного аналізу, статистичний, емпіричний і конкретно-соціологічний. Застосування вказаних груп методів дозволило провести дослідження на належному методологічному підґрунті, дотриматись системного підходу дослідження наукової проблематики та врахувати єдність її соціального змісту та юридичної форми.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що авторами з'ясовано правові засади визначення митної вартості товарів та оскарження рішення про коригування митної вартості товару, визначено особливості реалізації функції митних органів щодо здійснення контролю правильності визначення митної вартості товарів, щодо коригування митної вартості товарів.

Науково-дослідна робота усуває дефіцит в сучасних наукових працях з розглядуваної тематики та має допомогти замовнику й надалі надавати правничу допомогу на високому професійному рівні.

Проведене дослідження є завершеною працею. Напрямки подальших наукових розвідок можуть стосуватись аналізу правозастосовної судової практики на предмет однакового вирішення судами спорів про оскарження коригування митної вартості товарів.

Керівник НДР
кандидат юридичних
наук, доцент

Сергій ВАСИЛЬЄВ

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
ЗМІСТОВА ЧАСТИНА ЗВІТУ.....	7
ВИСНОВКИ.....	14

ВСТУП

Цей науковий висновок **підготовлений кафедрою** господарсько-правових дисциплін та економічної безпеки факультету № 4 Донецького державного університету внутрішніх справ (**науковий керівник** – завідувач кафедри господарсько-правових дисциплін та економічної безпеки, кандидат юридичних наук, доцент Васильєв Сергій Володимирович) **на підставі договору № 01/03-2025** на виконання науково-дослідної роботи від 03.03.2025, укладеного між Донецьким державним університетом внутрішніх справ, як виконавцем, та фізичною особою-підприємцем Тюпкою Олексієм Миколайовичем, як замовником (**надалі - Договір**), на підставі замовлення від Харківської філії Асоціації митних брокерів України (лист вх. від 01.11.2024 № 3226) та додатків до Договору а також відповідно до положень Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» (ст. 19).

Додатком № 1 до Договору визначено завдання науково-дослідної роботи (**надалі - НДР**), яку слід виконати, як-то:

- 1) окреслити коло чинного законодавства, що регулює питання визначення митної вартості товарів, які ввозяться на митну територію України;
- 2) зробити науковий аналіз основних етапів та методів визначення митної вартості товарів, враховуючи особливості їх видів та класифікацію;
- 3) визначити особливості способів захисту споживачів митних послуг під час оформлення та корегування митної вартості товарів.

ЗМІСТОВА ЧАСТИНА ЗВІТУ

На виконання визначених завдань НДР вважаємо за необхідне зазначити викладені нижче положення та висновки.

Правовою основою коригування митної вартості товарів (далі – МВТ) виступають:

(1) *Закони України:* Митний кодекс України від 13.03.2012. № 4495-VI;

(2) *Постанови Кабінету Міністрів України:*

- «Про затвердження Порядку включення суми роялті та інших ліцензійних платежів до ціни, що фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари, під час визначення їх митної вартості» від 21.05.2012. № 446;

(3) *Накази Міністерства фінансів України:*

- «Про затвердження форми рішення про коригування МВТ, Правил заповнення рішення про коригування МВТ та Переліку додаткових складових до ціни договору» від 24.05.2012. № 598;

- «Про затвердження Форми декларації митної вартості та Правил її заповнення» від 24.05.2012. № 599.

Визначення митної вартості товарів, які ввозяться в Україну відповідно до митного режиму імпорту, здійснюється за такими ***методами***:

1) основний - за ціною договору (контракту) щодо товарів, які імпортуються (вартість операції);

2) за ціною договору щодо ідентичних товарів;

3) за ціною договору щодо подібних (аналогічних) товарів;

4) на основі віднімання вартості;

5) на основі додавання вартості (обчислена вартість);

6) резервний.

Основним методом визначення митної вартості товарів, які ввозяться на митну територію України відповідно до митного режиму імпорту, є перший метод - за ціною договору (вартість операції).

Кожний наступний метод застосовується лише у разі, якщо митна вартість товарів не може бути визначена шляхом застосування попереднього методу відповідно до норм Митного кодексу України.

Застосуванню другорядних методів передують процедури консультацій між митним органом та декларантом з метою визначення основи вартості згідно з положеннями статей 59 і 60 Митного кодексу України. Під час таких консультацій митний орган та декларант можуть здійснити обмін наявною у кожного з них інформацією за умови дотримання вимог щодо її конфіденційності.

Митною вартістю товарів, що ввозяться в Україну відповідно до митних режимів, відмінних від режиму імпорту, є ціна товару, зазначена у рахунку-фактурі чи рахунку-проформі. Визначення митної вартості товарів, що ввозяться на митну територію України та поміщуються в митну режим, відмінних від режиму імпорту (крім митного режиму транзиту) зі справлянням митних платежів, здійснюється відповідно до глави 9 Митного кодексу України.

При зміні митного режиму митна вартість, визначена при першому поміщенні товару в митний режим, підлягає заміні митною вартістю, визначеною відповідно до наступного митного режиму.

У разі неможливості визначення митної вартості товарів згідно з положеннями статей 59 і 60 Митного кодексу України за основу для її визначення може братися або ціна, за якою ідентичні або подібні (аналогічні) товари були продані в Україні не пов'язаному із продавцем покупцю відповідно до статті 62 Митного кодексу України, або вартість товарів, обчислена відповідно до статті 63 Митного кодексу України.

При цьому кожний наступний метод застосовується, якщо митна вартість товарів не може бути визначена шляхом застосування попереднього методу.

Методи на основі віднімання та додавання вартості (обчислена вартість) можуть застосовуватися у будь-якій послідовності на прохання декларанта або уповноваженої ним особи.

У разі якщо неможливо застосувати жоден із зазначених методів, митна вартість визначається за резервним методом відповідно до вимог, встановлених статтею 64 Митного кодексу України (стаття 57 Митного кодексу України).

Особливості визначення МВТ за ціною договору (контракту) щодо товарів, які імпортуються (вартість). МВТ, щодо товарів, які ввозяться на митну територію України відповідно до митного режиму імпорту, є ціна, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за товари, якщо вони продаються на експорт в Україну, скоригована в разі потреби з урахуванням положень частини десятої ст. 58 Митного Кодексу України.

Ціна, що була фактично сплачена або підлягає сплаті, - це загальна сума всіх платежів, які були здійснені або повинні бути здійснені покупцем оцінюваних товарів продавцю або на користь продавця через третіх осіб та/або на пов'язаних із продавцем осіб для виконання зобов'язань продавця.

Платежі можуть бути здійснені прямо чи опосередковано. Прикладом опосередкованого платежу може бути врегулювання покупцем повністю чи частково боргу продавця. Платежі необов'язково повинні бути здійснені у вигляді переказу грошей (зокрема, але не виключно). Такі платежі можуть бути здійснені шляхом акредитива, інкасування або за допомогою інших розрахунків (вексель, передача цінних документів тощо).

Термін «ціна, що була фактично сплачена або підлягає сплаті» стосується лише ціни оцінюваних товарів. Дивіденди або інші платежі покупця на користь продавця, не пов'язані з оцінюваними товарами, не є частиною МВТ. Додавання, якщо вони не включалися до ціни, що була

фактично сплачена або підлягає сплаті, згідно з цією статтею робляться лише на основі об'єктивних даних, що підтверджуються документально та піддаються обчисленню.

Метод визначення МВТ за ціною договору (контракту) щодо товарів, які ввозяться на митну територію України відповідно до митного режиму імпорту, застосовується у разі, якщо:

1) немає жодних обмежень щодо прав покупця (імпортера) на використання оцінюваних товарів, за винятком тих, що: встановлюються законом чи запроваджуються органами державної влади в Україні; обмежують географічний регіон, у якому товари можуть бути перепродані (відчужені повторно); не впливають значною мірою на вартість товару;

2) щодо продажу оцінюваних товарів або їх ціни відсутні будь-які умови або застереження, які унеможливають визначення вартості цих товарів;

3) жодна частина виручки від будь-якого подальшого перепродажу, розпорядження або використання товарів покупцем не надійде прямо чи опосередковано продавцеві, якщо тільки не буде зроблено відповідне коригування з урахуванням положень частини десятої ст. 58 Митного кодексу України;

4) покупець і продавець не пов'язані між собою особи або хоч і пов'язані між собою особи, однак ці відносини не вплинули на ціну товарів.

У випадках, визначених Митним кодексом України для заявлення МВТ, що переміщуються через митний кордон України відповідно до митного режиму імпорту, митному органу, який проводить митне оформлення цих товарів, разом з митною декларацією та іншими необхідними для митного оформлення зазначених товарів документами в установленому порядку подається декларація митної вартості.

Проблематичні аспекти визначення митної вартості імпортованого товару. Практична діяльність доводить вказує на існування випадків стосовно того, що імпортерам далеко не завжди вдається завершити митне оформлення імпортованого товару за МВТ, визначеною за основним методом,

оскільки митні інспектори для підтвердження вартості за ціною договору часто вимагають такі документи, які надати просто неможливо. Така ситуація призводить до того, що у зв'язку з ненаданням додатково витребуваних документів уповноважені особи роблять висновок про заниження МВТ та приймають рішення про її коригування у сторону збільшення. Наслідком таких дій митних органів стають позови до суду, які подають суб'єкти господарської діяльності про визнання неправомірними та скасування рішення про коригування МВТ та картки відмови.

В першу чергу постає питання митного контролю в системі вірності обчислення декларантом МВТ, шляхом витребування додаткових документів, проте такі дії можливі лише у випадку наявних обґрунтованих сумнівів щодо достовірності поданих відомостей. Саме з цією обставиною Митний кодекс України пов'язує повноваження митниці вчиняти дії, спрямовані на визначення дійсної МВТ.

У більшості випадків дане питання вирішується при залученні преїскуранта. Мається на увазі той випадок, коли зафіксовано розбіжності щодо умов оплати товару в документах та виникає сумнів у достовірності задекларованої МВТ, тоді контролюючий орган може витребувати додаткові документи на оплату. Саме необхідним документальним підтвердженням витрат, що додаються до фактично сплаченої МВТ, або тієї, що підлягає сплаті за оцінювані товари, і виступають преїскуранти. Проте, залучення преїскурантів, які представляють собою прас - лист (довідник цін на товари та види послуг, який адресований невизначеному колу покупців). Однак слід пам'ятати, що прас - лист є документом в довільній формі, адже чинне законодавство не регламентує вимог до змісту та форми прас - листів, які можуть оформлятися у довільній формі; відсутність чи наявність у прас - листі певних відомостей чи їх відмінність від узгоджених умов поставки та його ціни лише сама по собі не може підтверджувати заниження МВТ.

Водночас зазначимо, що 15.02.2011. Україна ратифікувала Міжнародну конвенцію про спрощення і гармонізацію митних процедур. На виконання

даної Конвенції у Митному кодексі України було запроваджено інститут *управління ризиками*. Зокрема, ст. 320 Митного кодексу України визначає, що форми та обсяги митного контролю, які є достатніми для забезпечення дотримання міжнародних договорів України та законодавства з питань державної митої справи при митному оформленні, застосовуються митницями на підставі результатів використання системи управління ризиками. Органи доходів і зборів *уповноважені застосовувати систему управління ризиками* задля встановлення товарів, транспортних засобів, документів і осіб, що підлягають митному контролю.

Зазначене правило віддзеркалюється і у інших нормативних актах:

по – перше, Наказ Державної митної служби України «Про затвердження Концепції створення, упровадження і розвитку системи аналізу та керування ризиками та Положення про систему аналізу й селекції факторів ризику при визначенні окремих форм митного контролю»¹, закріплює, що одним із *критеріїв ризику* є факт того, що заявлена МВТ у значній мірі відрізняється від ціни ідентичних чи подібних товарів під час їх увезення на миту територію України;

по-друге, Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Порядку здійснення аналізу та оцінки ризиків, розроблення і реалізації заходів з управління ризиками в митній службі України»² передбачає, що правничим документом затвердженого порядку здійснення аналізу та оцінки ризиків за результатами оцінки ризиків у певному випадку переміщення товарів через митний кордон України, також за результатами митного контролю із застосуванням системи управління ризиками, уповноважені митні органи обирають обсяг та форми митного контролю. Водночас визначається перелік

¹ Про затвердження Концепції створення, упровадження і розвитку системи аналізу та керування ризиками та Положення про систему аналізу й селекції факторів ризику при визначенні окремих форм митного контролю: Наказ Державної митної служби України від 27.05.2005. № 435. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/mk050527?an=8&ed=2005_05_27

² Про затвердження Порядку здійснення аналізу та оцінки ризиків, розроблення і реалізації заходів з управління ризиками в митній службі України: Наказ Міністерства фінансів України від 24.05.2012. № 597: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0882-12#Text>

митних формальностей, встановлених за результатами застосування інструментів з управління ризиками.

Ми погоджуємося з позицією, яка висвітлена у юридичній літературі³, що ефективними *засобами захисту* зазначеної проблеми є:

(1) звернення до адміністративного суду з позовом про визнання неправомірним та скасування рішення про коригування МВТ та картки відмови. Однак, слід розуміти, що процедура оскарження коригування МВТ в суді є складним процесом в частині збору, оцінки доказів та обґрунтування незаконності рішень про коригування МВТ та карток відмови;

(2) лише факт нижчого рівня задекларованої МВТ порівняно з рівнем МВТ раніше оформлених ідентичних або подібних товарів, не є обґрунтованою підставою для витребування додаткових документів, а є тільки підставою для поглибленої перевірки їх повноти та достовірності;

(3) в разі виявлення розбіжності у документах, які мають вплив на правильність визначення МВТ, наявності характерних рис підробки або недостатності відомостей щодо ціни або таких, що є підтвердженням числових значень складових МВТ, є юридичною підставою для ухвалення митним органом рішення про коригування МВТ та картки відмови;

(4) у разі незгоди з діями митних органів декларанту надано право звернутися у порядку, визначеному законом, до адміністративного суду з позовом про визнання неправомірним та скасування рішення про коригування МВТ, а також картки про відмову.

Зазначений правовий механізм є ефективним засобом захисту та гарантією стабільності відносин у сфері справляння митних платежів і стосується будь - якої МВТ, що перетинає митний кордон України.

³ Див.: Павлюк А.Ю., Гордєєв В.В. Правила визначення митної вартості товарів. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. №4. С.426-428; Рак Ю.Ю. Оскарження рішень митних органів про коригування митної вартості товарів: аналіз судової практики Верховного суду. *Науковий Вісник УжНУ*. Серія Право, Випуск 52, Том 2, 2018. С. 128–133; Сахарчук А.В. Правове регулювання митної вартості товарів: новели законодавства та практика. URL: <https://consultant.net.ua/consultant-article/7145>

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволяє визначити такі основні проблеми визначення МВТ:

- *складний процес з доказовою базою*: імпортери часто стикаються з проблемами надання достатньої доказової бази для підтвердження МВТ. Це може включати вимоги щодо надання додаткових документів, таких як контракти, рахунки-фактури, транспортні документи та інші;

- *наявні спори з митними органами*: часті випадки виникнення спорів між імпортерами та митними органами щодо правильності визначення МВТ. Це часто призводить до додаткових витрат та затримок у процесі митного оформлення.

Дослідження констатує, що Держмитслужба здійснює митний контроль і митне оформлення, що передбачає такі нормативи:

- товари переміщуються через митний контроль, належне та об'єктивне визначення МВТ покладається в основу митного контролю;

- згідно ч. 1 ст. 54 Митного кодексу України, контроль правильності визначення МВТ здійснюється митним органом під час проведення митного контролю і митного оформлення шляхом перевірки числового значення заявленої МВТ;

- МВТ може підлягати коригуванню за правилами встановленими ст. 55 Митного кодексу України;

- процедура належного визначення МВТ, які переміщуються через митний кордон України є наріжним елементом захисту сталості національних інтересів України та основою стану їх захищеності;

- згідно ч. 2 ст. 7 Митного кодексу України митна справа здійснюється з додержанням прийнятих у міжнародній практиці, зокрема, методів визначення МВТ.

З метою оптимізації митних процедур в частині визначення МВТ при декларуванні доцільно впроваджувати такий інструмент МК як *пост – аудиту*.

Саме проведення пост – аудиту полягає у перевірці інформації, зазначеної в митній декларації, та поданих документів.

Основні напрямки здійснення пост – аудиту:

- контроль за правильністю визначення бази оподаткування та класифікації товарів;
- контроль за визначенням країни походження товарів;
- контроль за наданням пільг в оподаткуванні, повнотою та своєчасністю сплати митних платежів;
- контроль за достовірністю декларування вагових, кількісних та якісних показників, технічних та фізико-хімічних характеристик товарів, що впливають на рівень оподаткування;
- контроль за дотриманням визначених Митним кодексом України вимог митних режимів;
- контроль за дотриманням суб'єктами ЗЕД положень законодавства з питань нетарифного регулювання.

Виходячи із зазначеного доцільно запроваджувати наступні заходи вдосконалення:

- перенесення контролю МВТ зі стадії митного оформлення на пост – аудиту як однієї з основних форм митного контролю;
- введення централізованого оприлюднення рішення щодо митної класифікації товарів (за прикладом ЄС), включаючи рішення податкових органів по документальних перевірках та судові рішення у справах стосовно правильності класифікації, що безпосередньо впливає із правильності оцінки МВТ та впливає на обсяг збирання митних платежів до державного бюджету України.

- активізувати роботу щодо реалізації рекомендаційно-технічного пілотного проекту щодо здійснення пост – аудиту, що призведе до підвищення якісного рівня митних процедур в контексті визначення МВТ.

Ефективним засобом захисту у випадках порушення прав та інтересів інтересів споживачів митних послуг під час оформлення та корегування митної вартості товарів є звернення до адміністративного суду з позовом про визнання неправомірним та скасування рішення про коригування митної вартості товарів та картки відмови.